

Сексуальне та репродуктивне здоров'я та права

Короткий огляд впливу Plan International у
Східній та Центральній Європі (2022-2025)

Реагування на гуманітарну кризу в Україні від Plan International

Plan International розпочала свою гуманітарну діяльність у відповідь на українську міграційну кризу одразу після ескалації війни в Україні в лютому 2022 року, розгорнувши діяльність у Польщі, Молдові та Румунії. Організація розпочала свою діяльність в Україні в серпні 2022 року і з того часу розширює інтегровані гуманітарні програми партнерів з громадянського суспільства у Східній та Центральній Європі (СЦЄ).

Гуманітарна допомога Plan International та її партнерів спрямована на зменшення вразливості та ризиків, з якими стикаються біженці, переселенці та люди, які постраждали від конфлікту, в Україні та країнах, що їх приймають. Надаючи пряму гуманітарну допомогу, спрямовану на порятунок життів, Plan International також ставить за мету подолання структурної нерівності та сприяння соціальної, гендерної та економічної справедливості в СЦЄ шляхом підвищення стійкості, добробуту та активності дівчат, молоді, а також меншин та маргіналізованих груп.

Постійно підтримуючи витрати партнерів на рівні понад 70%, локалізований та орієнтований на партнерів підхід Plan International забезпечив швидше, більш контекстуальне та стале надання допомоги, одночасно зміцнюючи довгостроковий потенціал місцевих суб'єктів громадянського суспільства в СЦЄ. З 2022 по 2025 рік цей підхід дозволив Plan International охопити понад 1,7 мільйона людей через 65 партнерів та 87 проєктів у чотирьох країнах.

Охоплення Plan International за країнами в СЦЄ.

291 тис. учасників охоплено в рамках 24 проєктів.

20 партнерів на сьогоднішній день.

72% від бюджету в розмірі 18 млн. євро було направлено партнерам.

70 тис. учасників охоплено в рамках 15 проєктів.

11 партнерів на сьогоднішній день.

79% від бюджету в розмірі 12 млн. євро було направлено партнерам.

1,2 млн. учасників охоплено в рамках 33 проєктів.

22 партнери на сьогоднішній день.

71% від бюджету в розмірі 41 млн. євро було направлено партнерам.

151 тис. учасників охоплено в рамках 15 проєктів.

12 партнерів на сьогоднішній день.

69% від бюджету в розмірі 10 млн. євро було направлено партнерам.

Ключові висновки

Інтервенції Plan International та партнерів у сфері сексуального та репродуктивного здоров'я та прав (СРЗП) у СЦЄ поєднували надання прямих послуг із просвітницькими заходами, що забезпечувало доступ дівчат, жінок та вразливих груп до необхідної допомоги та інформації навіть у політично обмежених умовах:

- Перенаправлення та надання прямих послуг Plan International та партнерами розширили доступ до послуг у сфері СРЗП в СЦЄ.

- Заходи з підвищення обізнаності також надали важливу інформацію для підтримки ВПО, біженців та приймаючих громад у розумінні їхніх СРЗП та доступі до ключових послуг в Україні та приймаючих країнах.

149 тис.

осіб охопили програми Plan International та партнерів у сфері СРЗП у СЦЄ.

Вплив заходів у сфері СРЗП

Просвітницькі та освітні інтервенції надавали необхідну інформацію для підтримки переміщених осіб, біженців та приймаючих громад у розумінні їхніх СРЗП та доступі до ключових послуг. На початку діяльності прогрес в Україні був досягнутий завдяки інформаційно-просвітницьким семінарам з питань СРЗП, що поєднували відповідну до віку освіту з питань контрацепції, статевого дозрівання, менструального здоров'я, культури згоди та здорових стосунків. Розширення доступу до надійної інформації з питань СРЗП покращило знання та захищеність підлітків і молодих жінок, а також сприяло зменшенню стигматизації та просуванню гендерної рівності. Нещодавно заходи з підвищення обізнаності в Україні були інтегровані в програму PALS з метою зміцнення впевненості молоді та сприяння здоровому способу життя. Тим не менш, обидва підходи до підвищення обізнаності в Україні сприяли посиленню здатності ДПМ приймати обґрунтовані рішення щодо своїх СРЗП.

Заходи з підвищення обізнаності та освіти сприяли СРЗП і в приймаючих країнах. У Молдові та Румунії Plan International та партнери використовували модель «рівний-рівному» для навчання підлітків у сфері СРЗП. Участь підлітків у заняттях з СРЗП виявила несподіваний інтерес до тем, які спочатку вважалися другорядними. Заняття були особливо актуальними там, де підлітки майже не мали доступу до інформації про репродуктивне здоров'я. Крім того, в Молдові заняття з батьківства, що поєднували СРЗП та захист дітей як для приймаючих сімей, так і для сімей біженців, сприяли розвитку навичок для благополуччя сімей, допома-

гаючи батькам отримати всебічне розуміння гендерних аспектів здоров'я та прав.

Про програму PALS від Plan International

Глобальна програма PALS від Plan International підтримує підлітків та їхніх опікунів у надзвичайних ситуаціях та тривалих кризових умовах. Програма покликана ознайомити підлітків віком від 10 до 19 років та їхніх опікунів з необхідною інформацією, навичками та ресурсами для підтримки здоров'я, безпеки та благополуччя підлітків у кризових ситуаціях.¹

У приймаючих країнах Plan International та партнери також розширили доступ до послуг у сфері СРЗП шляхом перенаправлення та надання прямих послуг. Наприклад, незважаючи на обмежувальну політику в Польщі, Plan International підтримувала перенаправлення до послуг з СРЗП українських біженців, особливо жертв ГЗН, а також комплексну сексуальну освіту (КСО) поза школою для підлітків-біженців за згодою батьків. Крім того, через одного з партнерів Plan International підтримала відкриття клініки для безпосередньої підтримки репродуктивного здоров'я як польських громадян, так і біженців.

У **Молдові** партнери надавали допомогу біженцям, а також учасникам з маргіналізованих верств населення, включаючи секс-працівників та наркозалежних, у вигляді тестування на ІПСШ, контрацепції та перенаправлення до спеціалізованих медичних закладів. Нещодавно ця робота була розширена і тепер включає моніторинг вагітності, гігієнічні набори та інформаційні сесії, орієнтовані на підлітків, включаючи дітей у тимчасових центрах розміщення, а також ромів та молодь.

У **Румунії** партнери забезпечили безпечний доступ до медичної допомоги для дівчат і жінок, включаючи аборти, ліки та направлення до фахівців. Доступ до послуг був ще більше покращений завдяки двом гарячим лініям, включаючи одну для молоді та одну багатомовну, яка надає підтримку українською, англійською та російською мовами. У сільській громаді також було створено жіночий центр, який став безпечним місцем для членів громади, де можна отримати послуги з СРЗП та взяти участь у громадських ініціативах, спрямованих на поліпшення їхнього добробуту.

Інтервенції, спрямовані на соціальні норми, мали вирішальне значення для поліпшення доступу до СРЗП у маргіналізованих громадах. Наприклад, інтервенції, спрямовані на підвищення обізнаності про СРЗП серед підлітків ромської національності в **Молдові**, спричинили зміни в знаннях, ставленні та практиках, пов'язаних із СРЗП, серед учасників проєкту. Хоча обговорення цих тем зазвичай вважається неприйнятним у ромських сім'ях,

консультації з підлітками, батьками та фахівцями дозволили отримати схвалення громади, що призвело до підвищення обізнаності про СРЗП серед ДПМ ромської національності.

Про підхід Plan International до СРЗП у СЦЄ

У країнах, де Plan International працює у СЦЄ, КСО залишається недоступною як у школі, так і поза нею, що позбавляє ДМП необхідної інформації та підтримки щодо їхніх СРЗП, сексуальності та стосунків. З початку роботи в регіоні Plan International та партнери заповнюють цю прогалину, підтримуючи підлітків, молодь та постачальників послуг, забезпечуючи доступ до своєчасних, відповідних віку та гендеру послуг та інформації щодо СРЗП.

У **Румунії** заходи також сприяли зміні норм щодо СРЗП серед учасників у маргіналізованих громадах. Групові та індивідуальні сесії створили безпечне та інклюзивне середовище, яке заохочувало жінок ставити своє здоров'я на перше місце та ділитися порадами з іншими. Після сесій учасники повідомили, що відчувають себе більш поінформованими про СРЗП і все більше почуваються комфортно під час консультацій з питань СРЗП.

Молоді люди беруть участь у тренінгу з СРЗП у Бухаресті © Plan International

Які основні потреби та виклики у сфері СРЗП існують у СЦЄ?

Вибрані висновки з дослідження Plan International

Програми, що захищають СРЗП, залишаються дуже актуальними в СЦЄ, як показують дослідження Plan International:ⁱⁱ

В **Україні** доступ до державних послуг у сфері СРЗП є обмеженим через **руйнування лікарень і клінік, обмеженість ресурсів та порушення роботи системи охорони здоров'я в цілому** з моменту ескалації війни. Також повідомлялося про проблеми з наданням екстреної контрацепції та клінічного лікування жертвам зґвалтування в районах поблизу лінії фронту або на самій лінії фронту через закриття аптек, пошкодження закладів та порушення ланцюгів постачання.

У **Польщі** нещодавнє **обмеження сексуальних і репродуктивних прав**, включаючи доступ до контрацепції та абортів, є основною перешкодою для доступу до послуг у сфері СРЗП як для біженців, так і для місцевих дівчат і жінок. Закон Польщі про аборт є одним з найсуворіших у ЄС. Багато дівчат у Польщі отримують мало або взагалі не отримують інформації про безкоштовні послуги у сфері СРЗП ні від уряду, ні від неурядових організацій.

У **Румунії** доступ до послуг у сфері СРЗП обмежується **консервативними поглядами, бюрократичними перешкодами та недофінансованою системою охорони здоров'я**. Незважаючи на те, що аборт є законним до 14 тижнів, багато лікарів відмовляються проводити їх у державних клініках або надавати направлення. З 2021 року послуги у сфері СРЗП також зазнають труднощів, оскільки румунський уряд припинив фінансування субсидій на контрацептиви та статеве виховання, що призвело до закриття клінік.

Перешкоди для маргіналізованих груп

Згідно з дослідженням Plan International, маргіналізовані групи стикаються з конкретними проблемами в доступі до інформації та послуг у сфері СРЗП в Україні та Румунії. В **Україні** маргіналізовані групи, зокрема **дівчата з ромської громади**, вважають, що фінансові обмеження є додатковою перешкодою для отримання послуг у сфері СРЗП. Вони також більш вразливі до втрати і без того обмежених послуг у сфері СРЗП через недостатню обізнаність про доступні для них безкоштовні послуги.

Аналогічно, в **Румунії** існує значна дискримінація та маргіналізація груп, таких як **біженці, роми, ЛГБТКІ+, сільське населення та особи з інвалідністю, в сфері СРЗП**. Хоча організації громадянського суспільства (ОГС) та НУО в Румунії пропонують послуги для цих груп, багатьом з них бракує цільових програм для подолання глибоко вкоріненої та системної дискримінації вразливих груп населення.

Джерела інформації про СРЗП

За словами підлітків-дівчат в **Україні**, а також тих, хто навчається за українською системою онлайн-освіти в **Польщі** та **Румунії**, **сексуальна освіта** вводиться пізно, зазвичай коли учні мають вік від 13 до 14 років. Результати дослідження Plan International показують, що хоча ця прогалина в КСО існувала ще до ескалації війни, з того часу вона поглибилася через труднощі з наданням якісної КСО в режимі онлайн. У Польщі дівчата-біженки також повідомляли про обмеження у наданні КСО, а старші підлітки заявляли, що взагалі не мали занять з СРЗП з моменту переходу на іншу систему освіти. У Румунії наразі КСО для молоді в румунських державних школах практично не проводиться.

З огляду на обмежену КСО, яку отримують підлітки, основними джерелами інформації для дівчат є їхні **матері або жінки, які доглядають за ними**. Однак деякі дівчата стикаються з замовчуванням цієї теми вдома і не завжди відчувають себе комфортно, розпочинаючи такі розмови. Інші пояснювали, що жінки, які здійснюють догляд, обмежені в часі для обговорення цих питань з моменту ескалації війни в Україні. Хлопці в **Україні** також отримують інформацію неформально, а не через офіційні канали, і стикаються з відсутністю доступу до адекватної інформації про СРЗП.

Вплив стереотипів і норм щодо сексу та сексуальності

Роль **опікунів та сім'ї** у сприянні доступу до точної інформації про СРЗП та якісних послуг може бути вирішальною. Однак опікуни з переміщених сімей можуть не наважуватися звертатися за професійною допомогою для дівчат через негативне ставлення до послуг у сфері СРЗП. Крім того, здоров'я та благополуччя підлітків можуть постраждати,

Молоді люди беруть участь у навчанні «рівний-рівному» з питань СРЗП у Румунії © Youth for Youth

якщо сексуальна освіта лише підсилює **шкідливі стереотипи та норми** щодо сексу та сексуальності.

Зокрема, в **Румунії** через вплив соціальних медіа та порнографії поширена дезінформація про секс. Труднощі в доступі до СРЗП також відображають дедалі більш консервативні гендерні норми в румунському суспільстві. Домінування традиційних поглядів на контрацепцію, аборти та гендерні ролі є результатом впливу релігійних інституцій, які використовують зовнішнє фінансування для впливу на законодавство та державну політику.

Хочете дізнатися більше про потреби та виклики в сфері СРЗП у СЦЕ?

Ознайомтеся з наступними звітами:

Дівчата-підлітки в кризовій ситуації: голоси з України, Польщі та Румунії (червень 2024 р.)

Сексуальне та репродуктивне здоров'я та права в Румунії: Поточний стан та майбутні тенденції (серпень 2024 р.)

Посилання

- i Plan International (2021) *PALS: Виховання підлітків і формування їхніх життєвих навичок в гуманітарних ситуаціях*. Доступно за посиланням: <https://plan-international.org/uploads/2025/07/ANNEX-F-PALS-Programme-Brief.pdf>.
- ii Plan International (2024), *Дівчата-підлітки в кризовій ситуації: голоси з України, Польщі та Румунії*. Доступно за посиланням:

<https://plan-international.org/publications/girls-in-crisis-ukraine/>;
Plan International (2024) *Сексуальне та репродуктивне здоров'я та права в Румунії: Поточний стан та майбутні тенденції*. Доступно за посиланням: <https://plan-international.org/romania-en/publications/research-status-sexual-reproductive-health-rights-romania/>.

Про Plan International

Plan International — незалежна гуманітарна організація, що займається питаннями розвитку, яка відстоює права дітей і рівність дівчат. Ми віримо в силу та потенціал кожної дитини, але знаємо, що він часто пригнічується бідністю, насильством, соціальною ізоляцією та дискримінацією. І найбільше від цього страждають дівчатка.

Працюючи разом з дітьми, молоддю, прихильниками і партнерами, ми прагнемо до побудови справедливого світу, усуваючи корінні причини проблем, з якими стикаються дівчата й вразливі діти. Ми підтримуємо права дітей від народження до досягнення ними повноліття і даємо їм можливість підготуватися до криз і негараздів і реагувати на них. Ми вносимо зміни в практику та політику на місцевому, національному та глобальному рівнях, використовуючи наше охоплення, досвід та знання.

Ось уже понад 85 років ми об'єднуємо інших переконаних оптимістів, щоб змінити життя всіх дітей у більш ніж 80 країнах.

Ми не зупинимося, поки всі не стануть рівними.

 @plan-international

 @planinternational

 @planinternationaltv

 @plan.international

 @planinternational

 @planinternationalece

 @planglobal

 @planinternationalece